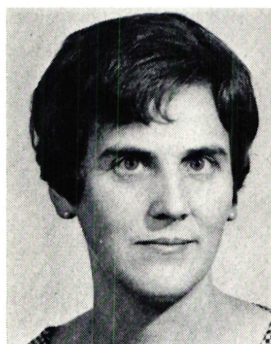


Rörelsehindrade ungdomars behov av speciella bostadsformer



Elsa Berggren



Åke Lundberg

Från Norrbackainstitutets skolor (NBI) utskrivs årligen en grupp elever med så svåra handikapp att de inte kan utnyttja vare sig invalidlägenheter eller servicebostäder. För denna kategori elever har man efter avslutad skolgång tvingats tillgripa kortsiktiga lösningar av bostadsfrågan för att så långt som möjligt undvika placeringar på långvårdskliniker och kronikerhem.

Den enskilde elevens behov av specialbostad vid utskrivningen från NBI har bedömts i en undersökning, som omfattar 140 f. d. elever. Bostadsbehovet har indelats i 3 kategorier: behandlingshem, servicebostad och invalidlägenhet.

Behovet av moderna behandlingshem för svårt rörelsehindrade ungdomar efter avslutade skolutudier belyses genom en undersökning av 140 f. d. elever vid NBI:s skolor, som utskrivits under åren 1966—1969. Denna vårdform saknas f. n. i landet och medför icke adekvata placeringar i föräldrahem, på långvårdskliniker och kronikerhem.

Undersökningen visar att 2/3 av samtliga elever vid NBI behöver någon form av specialbostad. Var tionde elev behöver plats på behandlingshem, var tredje elev är i behov av servicebostad och var femte elev har behov av en invalidlägenhet.

Av artikelförfattarna är Elsa Berggren eftervårdskonsulent och docent Åke Lundberg överläkare vid elevmedicinska avdelningen, Norrbackainstitutet.

Definitioner

Med *behandlingshem* avser vi en bostadsform för ungdomar, som är så svårt rörelsehindrade att de behöver personlig hjälp med de flesta av det dagliga livets aktiviteter och dessutom ur hälsosynpunkt (exempelvis hotande hjärt-lungsvaghet) har behov av relativt kvalificerad sjukvård. Vid ett sådant hem behövs såväl sjukvårdspersonal som specialpersonal för sysselsättnings- och fritidsverksamhet. Ingen av de ungdomar som är aktuella för behandlingshem kan tänkas, att i annat än mycket begränsad omfattning utföra någon form av arbete — kanske inte ens sysselsätta sig själva. Behandlingshemmet bör utformas så att tillfälle ges till individuell utveckling och inte får en onödigt kollektiv prägel. Ungdomarna måste därför ha möjlighet att upprätthålla personliga kontakter och delta i olika slags aktiviteter, även utanför behandlingshemmet.

Med *servicebostad* avses invalidlägenhet med möjlighet till personlig service inom byggnaden. Ungdomar, som bor i servicebostad, förutsättes arbeta eller studera. F. n. finnes sådana service-

bostäder exempelvis i Stockholm och Kalmar och flera är under byggnad eller planering framför allt i stiftelsen Fokus' regi.

Med *invalidlägenhet* avses en vanlig bostadslägenhet med speciell utrustning för rörelsehindrade personer. Till fastigheten knuten personlig assistans förekommer inte.

Material

Vid NBI finnes följande skolformer: grundskolans högstadium, påbyggnadskurs (avkortade kurser), fackskola, gymnasium samt yrkeskola. Yrkeskoleeleverna ingår inte i nedan redovisade material, då rörelsehindret bland dessa elever har varit ringa och oftast icke orsakat bostadsproblem. Rullstolsbehovet i yrkeskolan är c:a 10 % under det att vid NBI:s övriga skolor rullstolsbehovet är c:a 50 %.

Materialet utgöres av 140 f. d. skolelever vid NBI, som utskrivits under åren 1966—69. Antal elever, ålders- och könsfördelning framgår av tabell I.

Tabell I. Ålder- och könsfördelning

Skolform	n	Ålder		Pojkar
		Var.gr.	Median	
Gymnasium	32	18—30	21	21 (66)
Påbyggnadskurs	30	19—32	20	8 (27)
Fackskola	44	18—33	20	19 (43)
Grundskola	34	13—24	17	15 (44)
Summa	140	13—33	20	63 (45)

(Siffror inom parentes anger procent).

Tabell II. Diagnosfördelning och grad av rörelsehinder.

Diagnos	Gymnasium	Påbyggnadskurs	Fackskola	Grundskola	Summa
Cerebral pares	7 (22)	15 (50)	10 (23)	10 (29)	42 (30)
Neuromusk. sjd.	7 (22)	4 (13)	10 (23)	5 (15)	26 (19)
Poliomyelit	7 (22)	1	5	2	15
Ryggmärgsskada	2	—	3	1	6
Ryggmärgsbråck	—	1	1	3	5
Medf. missbildn.	2	7	8	6	23
Rheumat. sjd.	2	—	4	1	7
Övriga sjd.	5	2	3	6	16
Summa	32	30	44	34	140
Rullstol	16 (50)	16 (53)	21 (48)	14 (41)	67 (48)

(Siffror inom parentes anger procent).

Medianåldern vid utskrivningen från NBI är 20 år. Någon säker könsskillnad föreligger inte i hela materialet, men pojkarna dominerar numera i gymnasiet liksom flickorna inom påbyggnadskursen.

Diagnosfördelning samt grad av rörelsehinder, bedömt efter nödvändigheten att använda rullstol framgår av tabell II.

Cerebral pares är vanligast bland eleverna i påbyggnadskursen, där hälften av ungdomarna har sitt rörelsehindret till följd av denna sjukdom. Inom övriga skolformer (grundskola, fackskola samt gymnasium) är frekvensen av Cerebral pares väsentligt lägre.

Graden av rörelsehinder bedömt av rullstolsbehov är obetydligt större hos påbyggnadskursens elever.

Resultat

Tabell III visar behovet av de speciella bostads/vårdformer, som förelåg vid utskrivningen från NBI.

2/3 av samtliga elever behöver således någon form av specialbostad. Behovet var störst bland gymnasieeleverna där 28 av 32 (88 %) behövde någon form av specialbostad, därnäst kom påbyggnadskursens elever med 22 av 30 (73 %) samt fackskoleeleverna 66 %.

Behandlingshem

Var tionde NBI-elev borde vid utskrivningen från NBI ha erhållit plats på behandlingshem,

Tabell III. Behov av speciella bostads/vårdformer.

Skola	n	Behandlings- hem	Service- bostad	Invalid- lägenhet	Summa
Gymnasium	32	0	16	12	28 (88)
Påbygggn.kurs	30	6	11	5	22 (73)
Fackskola	44	5	16	8	29 (66)
Grundskola	34	1	7	5	13(38)
Summa	140	12 (9)	50 (36)	30 (21)	92 (66)

(Siffror inom parentes anger procent).

därest denna placeringsmöjlighet hade funnits. Till de 12 ungdomar, som har ett aktuellt behov av sådan vård, kommer ytterligare 10 elever med progredierande sjukdomar. Dessa ungdomar kan ännu klara sig i servicebostäder men de kan senare komma att behöva mer kvalificerad vård.

Påbygggnadskursens elever dominerar bland dem, som behöver vård på behandlingshem, 6 av 30 (20 %) bedömes vid utskrivningen från NBI vara i behov av dylik vård. Fackskolans elever har endast en hälften så stor behovsfrekvens. Ingen gymnasieelev har aktuellt behov av vård på behandlingshem — detta torde bero på urvalet, då mycket svårt handikappade ungdomar som regel inte orkar med krävande gymnasiestudier.

7 av de 12 ungdomar, som nu är i behov av behandlingshem kommer från Stor-Stockholmsregionen.

Servicebostad

Var tredje elev, som skrivs ut från NBI är i behov av servicebostad. Behovet är störst bland gymnasieleverna, där varannan elev behöver denna form av boende.

Av de 50 elever, som vid utskrivningen från NBI var i behov av servicebostad hade hösten 1969 29 st. erhållit en dylik bostad men 21 f. d. NBI-elever väntar fortfarande på denna bostadsform.

17 av de 50 ungdomar, som behöver servicebostäder tillhör Stor-Stockholmsregionen.

Invalidlägenhet

Var femte elev behöver invalidlägenhet efter avslutade studier vid NBI. Även här dominerar gymnasiets elever.

Av de 30 ungdomar, som vid utskrivningen från NBI bedömdes vara i behov av invalidlägenhet har hösten 1969 8 st. erhållit sådan under det att 22 ungdomar fortfarande väntar på en sådan bostad. Hälften av ungdomarna, som är i behov av invalidlägenhet, tillhör Stor-Stockholmsregionen.

Diskussion

Undersökningen har således visat att var tionde elev, som skrivs ut från NBI är i behov av vård på behandlingshem. Denna vårdform saknas ännu i landet och måste därför snarast tillskapas. Behovet motiveras starkt av att mycket svårt rörelsehindrade ungdomar i avsaknad av adekvata vårdalternativ måste vårdas i sina föräldrahem oavsett föräldrarnas krafter och hälsotillstånd. Även om man genom olika samhällsåtgärder kan underlätta vården av svårt handikappade i enskilt hem, blir arbetsbördan ändå orimligt stor, eftersom de flesta ungdomar det nu gäller behöver tillsyn och hjälp under hela dygnet. Många föräldrar tar dock f. n. på sig denna arbetsbörda för att undvika att deras barn placeras på långvårdskliniker och kronikerhem.

Av de 12 elever, som idag behöver vård på behandlingshem vistas 7 i föräldrahemmet, 3 på olika institutioner (kortsiktiga placeringar) samt 2 på långvårdskliniker utan jämnåriga i omgivningen.

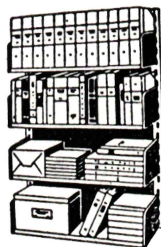
Det framtida behovet av behandlingshem påverkas av olika faktorer. Av de elever, som årligen skrivs ut från NBI, kan man räkna med att 4—5 är i behov av plats på behandlingshem. En progressiv karaktär av den sjukdom, som orsakat det svåra rörelsehindret är även av betydelse. I det aktuella NBI-materialet föreligger progressiva

neuromuskulära sjukdomar hos 11 av de 12 eleverna.

För att undvika institutionell karaktär bör behandlingshemmet endast ha c:a 15 platser. Denna mindre internatenhet går i linje med vad samhället idag planerar i andra sammanhang, exempelvis beträffande elevhem. Undersökningen bekräftar att det redan nu finns ett reellt behov av minst ett behandlingshem av den karaktär, som ovan skisserats.

HYLLOR

**praktiska
konstruktioner
för kontor
arkiv
bibliotek
butiker
laboratorier
privatinredn.**



Sparnings

Försäljningsavd.:

Tel. 67 36 50 — 67 76 75 — 67 76 81

Karlavägen 89 — Stockholm Ö

För rationellare kontorsrutin

- **Stenografering**
engelska, tyska, franska
- **Maskinskrivning, maskinräkning**
Renskrivning, adressskrivning, utskrifter efter Rex-Recorderskivor och bandspelare
- **Fakturerings**
utskrivning av tabeller och dylikt
- **Översättningar**
- **Bokföring**
manuell och maskinell

- **Kopiering**
Rank Xerox- och fotostatkopior
- **Duplicering**
stencilduplicering
- **IBM COMPOSER**
Framställning av reproduktionsfärdigt textmaterial

elitstenografens
skriv & bokföringsbyrå ab

Kungsgatan 55 t. h. 3 tr.

111 22 Stockholm

Växel. 21 67 01, 03, 10, 11